

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN THỊ THANH TUYỀN

**LÝ LUẬN, PHÊ BÌNH VĂN HỌC
DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM HIỆN ĐẠI**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC NGỮ VĂN

Thái Nguyên – Năm 2012

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN THỊ THANH TUYỀN

**LÝ LUẬN, PHÊ BÌNH VĂN HỌC
DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM HIỆN ĐẠI**

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam
Mã số : 60.22.34

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC NGỮ VĂN

**NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC
PGS. TS TRẦN THỊ VIỆT TRUNG**

Thái Nguyên - Năm 2012

LỜI CẢM ƠN

Em xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới cô giáo PGS. TS Trần Thị Việt Trung – người đã tận tình hướng dẫn em thực hiện và hoàn thành luận văn này!

Em xin chân thành cảm ơn Ban giám hiệu, Phòng quản lý khoa học, Khoa Ngữ văn, các thầy cô trong tổ Văn học Việt Nam - Trường Đại học sư phạm Thái Nguyên đã giúp đỡ em hoàn thành khóa học.

Trân trọng cảm ơn Ban Giám hiệu Trường THPT Đồng Đăng – Sở Giáo dục và Đào tạo Lạng Sơn, cảm ơn các đồng nghiệp, cảm ơn những người thân trong gia đình, cảm ơn các bạn đã giúp đỡ và động viên tôi trong suốt thời gian học tập, nghiên cứu để hoàn thành luận văn.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2012

Tác giả

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận văn là kết quả nghiên cứu của riêng tôi, không sao chép của ai. Nội dung luận văn có tham khảo và sử dụng các tài liệu theo danh mục tác giả, tác phẩm đã dẫn.

Tác giả

Nguyễn Thị Thanh Tuyên

MỤC LỤC

Trang

Trang phụ bìa

Lời cam đoan

Mục lục

PHẦN MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.....	2
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu đề tài.....	3
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	4
5. Phương pháp nghiên cứu.....	4
6. Đóng góp mới của luận văn.....	5
7. Bố cục luận văn.....	5
PHẦN NỘI DUNG	
Chương 1: VÀI NÉT VỀ VĂN HỌC CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM THỜI KÌ HIỆN ĐẠI	6
1.1. Vài nét khái quát về văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam thời kì hiện đại	6
1.2. Quá trình hình thành và phát triển của lý luận, phê bình văn học dân tộc thiểu số thời kì hiện đại.....	26
1.2.1. Giai đoạn đầu (từ năm 1945 đến năm 1960).....	26
1.2.2. Giai đoạn từ những năm 60 đến năm 1986 (trước khi đổi mới).....	28
1.2.3. Giai đoạn từ sau năm đổi mới (1986) đến nay.....	31
Chương 2: LÝ LUẬN, PHÊ BÌNH VĂN HỌC DÂN TỘC THIỂU SỐ - MỘT SỐ ĐẶC ĐIỂM CƠ BẢN	36
2.1. Khái quát về hoạt động nghiên cứu, lý luận, phê bình văn học dân tộc thiểu số Việt Nam thời kì hiện đại.....	36

2.1.1. Về đội ngũ và tác phẩm.....	36
2.1.2. Sự trưởng thành nhanh chóng.....	43
2.2. Một số đặc điểm của hoạt động nghiên cứu, lý luận, phê bình văn học dân tộc thiểu số Việt Nam	47
2.2.1. Nghiên cứu, lý luận, phê bình văn học khẳng định những thành tựu của nền văn học dân tộc thiểu số Việt Nam.....	47
2.2.2. Nghiên cứu, lý luận, phê bình góp phần quan trọng vào việc tổ chức, định hướng cho văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam phát triển mạnh mẽ và đúng hướng	56
Chương 3: MỘT SỐ TÁC GIẢ TIÊU BIỂU.....	73
3.1. Nhà thơ, nhà nghiên cứu, lý luận, phê bình Nông Quốc Chân.....	73
3.2. Lâm Tiên – nhà lý luận, phê bình của văn học dân tộc miền núi.....	91
3.3. Nhà thơ viết lý luận, phê bình – Inrasara.....	105
KẾT LUẬN.....	115
TÀI LIỆU THAM KHẢO	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài.

Văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại là một bộ phận quan trọng trong nền văn học Việt Nam hiện đại. Những thành tựu của bộ phận văn học này đã được giới nghiên cứu phê bình khẳng định bằng khá nhiều công trình nghiên cứu mang tính tổng thể và ở một số thể loại như: tiểu thuyết, truyện ngắn, thơ ca... Tuy nhiên mảng nghiên cứu về lý luận phê bình văn học dân tộc thiểu số lại chưa thực sự được chú ý. Cho đến nay, theo khảo sát của chúng tôi thì vẫn chưa thấy có một công trình nghiên cứu chuyên biệt nào về thể loại văn học này trong đời sống văn học các dân tộc thiểu số vốn rất đa dạng và phong phú. Trong khi đó, lý luận phê bình văn học dân tộc thiểu số cũng đã có quá trình phát triển và cũng đã khẳng định được tiếng nói của mình với khá nhiều các tên tuổi quen thuộc như: *Nông Quốc Chấn, Triều Ân, Vi Hồng, Lâm Tiến, Hoàng An, Hoàng Quang Uyên, Lò Ngân Sủn, Inrasara...*

Như chúng ta đã biết, muốn nghiên cứu một cách toàn diện về đời sống văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại thì không thể không nghiên cứu mảng lý luận phê bình của nền văn học này. Bởi qua một quá trình vận động và phát triển hơn nửa thế kỉ qua, văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam đã có được những thành tựu đáng tự hào, và góp phần không nhỏ vào quá trình phát triển ấy là những hoạt động tích cực của thể loại lý luận phê bình. Hay nói một cách khác – với *sự tự ý thức một cách sâu sắc* về nền văn học dân tộc thiểu số của mình, các nhà văn, nhà thơ, các nhà nghiên cứu lý luận, phê bình người dân tộc thiểu số đã cất tiếng nói, đã nghiên cứu, phân tích, thẩm định và định hướng cho văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam bước những bước đi vững chắc trên con đường vận động và phát triển của mình.

Xuất phát từ cơ sở lý luận và thực tiễn trên, chúng tôi đã mạnh dạn lựa chọn đề tài này nhằm góp một phần nhỏ để lấp đi một khoảng trống trong lĩnh vực nghiên cứu về văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam thời kì hiện đại.

Bản thân tôi là một cô giáo dạy văn người dân tộc thiểu số, tôi rất yêu mến và tự hào về nền văn học đặc sắc, đa dạng và phong phú của mình. Do đó, tôi rất muốn được góp thêm một tiếng nói của mình vào việc khẳng định những thành tựu cũng như chỉ ra những hạn chế của nền văn học dân tộc thiểu số ở một thể loại văn học mà ít người để ý, nghiên cứu - đó là mảng nghiên cứu, lý luận, phê bình văn học dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại!

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.

Theo khảo sát bước đầu của chúng tôi thì việc nghiên cứu về thể loại lý luận, phê bình văn học dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại tuy bước đầu đã được một số nhà nghiên cứu đề cập đến nhưng mới là ở dạng các bài viết nhỏ, lẻ đăng trên báo chí, hoặc có trong cuốn sách nghiên cứu chung về văn học dân tộc miền núi, ví dụ như một số ý kiến sau:

Nhà nghiên cứu, phê bình Lâm Tiến đã đề cập về vấn đề này trong một số bài viết sau: *Sắc thái riêng hay mặt hạn chế trong lý luận phê bình văn học các dân tộc thiểu số* và *Cần thận trọng và nghiêm túc trong nghiên cứu, lý luận phê bình văn học* trong cuốn “Văn học và miền núi”, (NXB Văn hóa dân tộc, 2002); *Mấy suy nghĩ về lý luận phê bình văn học các dân tộc thiểu số* và *Viết về con người, cuộc sống các dân tộc thiểu số* trong cuốn “Tiếp cận văn học các dân tộc thiểu số”(NXB Văn hóa thông tin, 2011). Trong các bài viết trên, ông đã nhận định: lý luận, phê bình văn học các dân tộc thiểu số còn rất trẻ, mới được bắt đầu vào năm 1957 với bài “*Kể ít chuyện làm thơ*” của Nông Quốc Chấn. Ông cho rằng “*các nhà văn dân tộc thiểu số ít có được bài lý luận, phê bình văn học hoàn chỉnh theo đúng nghĩa của nó do còn hạn chế về trình độ tư duy lý luận chưa cao, còn*

thiếu những cuộc tranh luận, trao đổi nên nhiều bài lý luận phê bình còn nặng cảm tính hơn là lý tính.”

Nhà thơ Lò Ngân Sủn cũng đưa ra nhận định của mình trong các bài viết sau: *Sáng tác và phê bình và Viết về văn học các dân tộc thiểu số - một công việc còn ít được quan tâm*, trong cuốn “Vấn đề đặt ra với các nhà thơ dân tộc thiểu số”(NXB Văn hóa dân tộc, 2002). Theo ông: *“hiện nay việc nghiên cứu, lý luận, phê bình văn học dân tộc thiểu số nói chung còn ít, rời rạc và lẻ tẻ và những hạn chế bất cập ấy do chính từ bản thân văn học dân tộc thiểu số mà ra.”*

Nhà văn Hoàng Quảng Uyên với bài viết *Công tác lý luận, phê bình văn học nghệ thuật các dân tộc thiểu số*, trong cuốn “Văn học nghệ thuật các dân tộc thiểu số thời kì đổi mới”(NXB Văn hóa dân tộc, 2007), ông đã nhắc đến đội ngũ những người làm công tác lý luận, phê bình và khẳng định những thành tựu của lý luận, phê bình trong những năm qua với nhiều bản thảo, nhiều cuốn sách lý luận phê bình đã cho thấy diện mạo của văn học dân tộc thiểu số. Tuy nhiên, chúng ta vẫn *chưa có nhiều tác phẩm chuyên sâu, chưa để lại dấu ấn, chưa có nét riêng...*

Có thể nói, thể loại lý luận, phê bình văn học dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại bước đầu cũng đã trở thành đối tượng quan tâm của một số nhà nghiên cứu, nhà văn, nhà thơ người dân tộc thiểu số. Tuy nhiên, các bài viết này mới chỉ dừng lại ở việc nêu lên tình hình nghiên cứu lý luận, phê bình và nhắc đến các tác giả lý luận, phê bình văn học thiểu số, chứ chưa có một công trình chuyên biệt nào nghiên cứu toàn diện và thấu đáo về thể loại văn học này trong đời sống văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu đề tài.

3.1. Mục đích nghiên cứu.

Luận văn cố gắng làm rõ quá trình hình thành, vận động và phát triển; phác thảo diện mạo cùng với những đặc điểm của hoạt động nghiên cứu, lý luận, phê bình văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam thời kì hiện đại.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu.

- Nghiên cứu quá trình hình thành, vận động và phát triển của thể loại nghiên cứu, lý luận, phê bình văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại.

- Phác thảo diện mạo, chỉ ra những đặc điểm nổi bật của thể loại nghiên cứu, lý luận, phê bình văn học dân tộc thiểu số.

- Nghiên cứu một số gương mặt tiêu biểu của nghiên cứu, lý luận, phê bình văn học dân tộc thiểu số Việt Nam.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.

Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của đề tài bao gồm các tác giả, tác phẩm nghiên cứu, lý luận, phê bình văn học dân tộc thiểu số Việt Nam tiêu biểu thời kì hiện đại (ví dụ như: Nông Quốc Chân với các công trình nghiên cứu, lý luận của ông như: *Đường ta đi* (1972); *Một vườn hoa nhiều hương sắc* (1977); *Chặng đường mới* (1985); *Dân tộc và văn hóa* (1993); *Hành trang sang thế kỉ XXI* (2000); Triều Ân với *Giới thiệu thơ Hoàng Đức Hậu* (1974); *Thơ ca cách mạng ở Việt Bắc 1936 – 1945* (1977); Vi Hồng với *Sli lượn dân ca trữ tình Tây Nùng* (1979); Lâm Tiên với *Văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại* (1995); *Về một mảng văn học dân tộc* (1999); *Văn học và miền núi* (2002); *Tiếp cận văn học dân tộc thiểu số* (2011); Lò Ngân Sủn với *Hoa văn thổ cẩm* 4 tập (1998, 1999, 2001, 2002), *Thơ của các nhà thơ dân tộc thiểu số* (2001); Hoàng An với *Nét đẹp văn hóa trong thơ văn và ngôn ngữ dân tộc* 3 tập (1999, 2003, 2008); Inrasara với *Chưa đủ cô đơn cho sáng tạo* (2006), *Song thoai với cái mới* (2008); Hoàng Quảng Uyên với *Một mình trong cõi thơ* (2000); Ma Trường Nguyên với *Hiện đại mà dân tộc* (2010); Mai Liễu với *Hương sắc miền rừng* (2008)...)

5. Phương pháp nghiên cứu.

Trong quá trình thực hiện luận văn này, chúng tôi đã sử dụng các phương pháp nghiên cứu sau: